

Prirodopisno - natoroznansko polje.

Ptičja gnezda.

ragi otroci! ni ga v prirodi za vas lepšega poduka, nego je premišljevanje ptičjega življenja.

Nobena vrst živali si ne zida s toliko bistroumnostjo in s toliko spretnostjo svojega stanovanja, kakor ptice. Gradivo, s katerim si zidajo svoja gnezda, zeló je surovo; orodje, ki ga rabijo v ta namén, priprosto je in nedovršeno, kajti ptice nemajo nič družega razven kljuna in krempljev, in vendar kolika je umetelnost za tako malo ptičico, da si naredí tako umetljno gnezdo!

Ako si ostale čveteronogate živali delajo umeteljna stanovanja, delajo si jih samo za-sé in svojo ugodnost, kajti njih mladi pridejo užé popolnem odeti na svet. Vse drugače je to pri pticah; one delajo gnezda za svoje mladiče. Gnezdo je tedaj delo ljubezni. Ljubezen do svojih mladih je naredila ptico umételjnico, katera brez vse osnove in načrta, in brez katere koli pri-pomoči dela tako umetljno, da se jej kar čuditi moraš.

Samica se ne zanaša pri tem delu na samca, nego rabi ga le kot po-magača, a ona sama je graditeljica. On jej nosi potrebno gradivo, recimo: slamo, mah, listje, dlako, volno, lan, predivo, perje itd. Lepó ga je videti, kako skrivaje vse to skupaj znaša, ozirajoč se na vse strani, ne bi li ga kdo videl, kam vse to skupaj nosi, ter bi tako zaslédil njegovo gnezdo.

In kakšnih umételjnikov ne najdemo med pticami! Med njimi najdemo zidarje, tesarje, tkalce, švelje, lončarje, kopače, pleteničarje in mnogo mnogo družih! —

Človek bi skoraj ne verjel, a vendar je takó.

Poglejte le podobo v začetku tega sestavka, in videli bode-te lastavico, kako si zida gnezdo od blata, ki ga pobira na cesti ali ob potoku s kljunom in ga nosi tjá, kjer si misli zidati gnezdo. S krempljci se drži in z repom podpré, s kljunom pa polaga grudico na grudico in je oslini, da se bolje sprijemajo. Da je gnezdo trdnjše, vplete med blatne drobce tudi kako bilko, dlako ali peró. Ko ima gnezdo toliko podlage, da drží ptico, sede se va-nje, zavihne rep ob zidu in dela dalje. Lastavica zida samo zjutraj; zna-biti samo zato, da se delo sproti suši, ali pa, ker nima več potrebne sline. V najugódnjem vremenu ga ne dozida pred osmimi dnevi.

Med tesarje spada deta l. On si izdólbe in izteše v votlem drevesu svoje gnezdo, da iznese va-nje svoja jajca. Da pa kaj tacega storiti more, dala mu je mati narava močán in robat kljun, da izkljuje in izdolbe svojim mladičem primerno hišico. Pri izbiranju luknje za gnezdo pa ima tudi svoje muhe, malokatera mu je všeč. Užé na pol izdelano zopet zapusti in začne novo tesati. Popolnem izdolbena ima podobo kake globoke mošnje. — Srednji deta l ki je navadnemu zeló podoben, izteše si gnezdo na visocih vrbah in

jelšah, ter si naredí vhod v luknjo tako ozek, da jedva more smukniti vanjo. Detali, ti izvrstni tesarji med ptiči, so pa tudi zelo koristni v gospodarstvenem obziru, ker neprenehoma stikujejo po drevju za škodljivim mrčesom. Posebno je véliki detal najhujši sovražnik in pokončevalec kvarljivih podkožnih žužkov in njihove zalege; zato je ta ptica na veliko korist našim gozdom.

Kalini ali popkar si naredi gnezdo med vejami kacega mladega drevesa; najrajše na kakej košatej mladej smreki. Gnezdo je spleteno, kakor kak jerbašček. Najpred si napravi iz suhljadi primerno podlago in potem postavi na to podlago svoje rahlo gnezdo, ki je spleteno iz vitkih koreninic in lišajev, a znotraj je z dlakami obloženo. Tukaj notri ležijo potem mladiči kakor kaki gosposki otroci na mehkej posteljici. Kakor kalini pletó si svoja gnezda

tudi krokerji, srake, drozdi in še drugi. Nekateri teh ptic si pletó taka gnezda z veliko spretnostjo in umetelnostjo, ki so podobna kakej košarici, ki visí na veji in jo veter sém ter tjá goni, ter tako ziblje mladiče. Tako si naredí vuga (kobilar) mošnjato gnezdo, ki ga obesi konec šibke veje v rogovilo. Iz ličja, volne in gosenci preje si naredí najpred košarico, v katero potem še le postavi pravo gnezdo iz trave, mahú in dlake spleteno. In zdaj še recite, da to niso pleteničarji!

Med ptice tkalce, ki si gnezda delajo iz vláknatega gradiva, štejejo razven mnogih drugih tudi ščinkovca (zebo). Ščinkovec ali zeba prebiva povsod pri nas po gozdih in vrtih ter nas razveseljuje s svojim prijetnim in močnim glasom. Gnezdo si naredí zelo umeteljno, ter ga postavi med rogovile na kako drevo. Gnezdo je lepo zaokroženo, zgoraj ožje, znotraj malo širje; zunaj je obloženo z lišajem ali mahom, znotraj je pa preoblečeno s pajčevino,

z gosenci prejo, z volno, s perjem in dlakami. Vse to je tako lepo in umeteljno narejeno, da bi človek mislil, da je iz tkanine.

Dobé se tudi take ptice, ki znajo volno in dlako zvaljati v polst (klobučino), ter si potlej iz take polstí, iz kakoršne se delajo klobuki, pletó svoja gnezda. Lišček (štiglec) si naredí tako gnezdo kakor da bi bilo iz klobučine ter si je postavlja po vrtéh, ob cestah in po logih na visoka drevesa, da ne more tako lahko kdo do njih.

A tudi takih ptic imamo, ki si ne delajo nikakoršnih gnezd, ter svoja jajca podmetajo drugim pticam v gnezdo. Taka ptica je kukavica, ki nima svojega doma, ki si ne dela gnezda, ki ne odgaja svojega zaróda ter se sploh ne peča zanj. Jajca podmeče drugim malim pticam pevkam v gnezdo in prepusti jim vso skrb za mladiče.

Tako vidite, ljubi otroci, da si vsaka ptica dela gnezdo po svoje, bolj ali manj umetno, in ravno te nežne živalice so človeku najljubše prijateljice. T.